

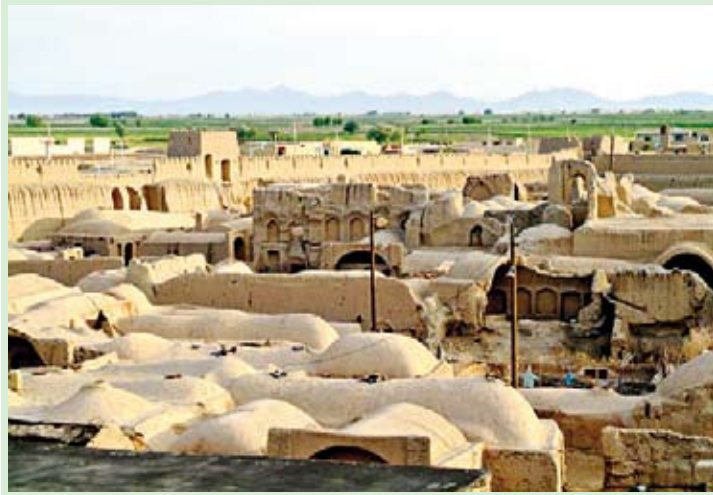

قصر یا کاروانسرای عین الرشید

محمد علی بهوند یوسفی - رامهرمز

این قصر در دو کیلومتری شمال قصر شاه عباسی و قصر بهرام و در قسمت میانی فاصله دریاچه نمک قم و کویر بزرگ قرار گرفته است. یک چشمه بزرگ که پراز آب شیرین است بین کاروانسرا و پست نگهبانی شکارگاه واقع شده که آب آن از طریق جوی که هنوز هم آثار آن باقی است به باغ درون حصار کاخ می رفته تا درختان و گلها را سیراب کند. خرابه های قصر و باغ امروز پوشیده از خارهای بیابانی است که به جای درختان و گیاهان زیبایی گذشته رویداده اند.

بنای عین الرشید از خارج ۸۶ متر طول و حداکثر ۴۷ متر عرض دارد و مشتمل بر دو حیاط بزرگ است که حیاط اصلی ۵۱/۵ متر طول و ۴۷ متر عرض دارد. معبر ورودی به حیاط اصلی به شکل ایوانی به طول ۹/۷ و عرض ۵/۴ متر در جبهه جنوبی حیاط اصلی بنا شده است. در دو طرف ایوان ورودی دو تالار وجود دارد که هر یک پنج در به حیاط قصر دارند. ارتفاع هر دو تالار ۵/۲۰ متر است. در باریکه کناری هر دو تالار دو اتاق مستطیل شکل قرار دارد که این اتاق به تالارها راه ندارند و مخصوص خدمه بوده اند. نظیر این اتاقها در جبهه جنوبی حیاط نیز وجود دارد که به تالارهای جنوبی راه دارند. کاروانسرای تاریخی عین الرشید، در پارک ملی کویر و به فاصله دو کیلومتری قصر بهرام قرار دارد و مانند قصر بهرام مربوط به دوران صفویه است. ساختار اصلی این بنا آجری است. در کنار این کاروانسرا یک آب انبار فروریخته قرار دارد و در تپه مجاور آن چشمه عین الرشید که آبشخور جانوران منطقه از قبیل بز و آهواست. کاروانسرای عین الرشید در گذر زمان آسیبهای فراوانی دیده، به طوری که بیشتر سقفها و پوششهای آن ریخته است.

تقریباً ۲۵۰ متر طول دارد. تعداد برجهای دیده بانی آن ۱۴ عدد بوده که یکی از آنها و قسمتی از حصار قلعه بر اثر طغیان و منحرف شدن مسیر زاینده رود تخریب شده است. این ارگ، دو دروازه شمالی و جنوبی دارد و ابنیه تاریخی متعددی را در خود جای داده است که از جمله آنها می توان به سه مسجد، حمام قدیمی، دو قلعه خان نشین و بازار اشاره کرد.

در بازار ارگ، کاروانسرا، آسیاب و مغازه های نجاری، قصابی و سلمانی وجود داشته که امروزه آثار آنها به جا مانده است. قسمتی از آب رودخانه زاینده رود از ضلع جنوبی خارج می شده و مجدداً به رودخانه زاینده رود می پیوسته است. ارگ قورتان تنها قلعه خشک و گل جهان است که هنوز مسکونی است و در آن زندگی می کنند. در ضلع شمال غربی ارگ و در حاشیه رودخانه زاینده رود کبوترخانه های خودنمایی می کند که معماری آن با معماری کبوترخانه های دیگر بسیار تفاوت دارد، به طوری که نمای بیرونی کبوترخانه ها صاف است و فشار کمتری را تحمل می کند. ولی این کبوترخانه در نمای بیرونی خود ۱۲ سیلوی هلالی دارد که هر کدام از این سیلوها کار یک پایه را برای این بنا انجام می دهند. ارتفاع آن ۱۵ متر و قطر آن ۱۲ متر است.

مدرسه، دو صحن فوقانی و تحتانی و حجره های محل سکونت طلاب و گنبد آجری باشکوه و گلدسته های دو طرف آن خودنمایی می کند. علاوه بر این دو حیاط خلوت، آب انبار بزرگ، شبستان دیگری در پشت گنبد، ساختمان مسجدی که در جنب گنبد واقع است و محراب کاشی کاری واقع در شبستان جنب گنبد که در حقیقت مجموعه ای است از هنرهای کاشی کاری، گچبری، کتیبه نویسی، مقرنس کاری و نقاشی، از متعلقات این بنای عظیم است. مسجد آقابرگ از نظر پلان جزء مساجدی است که سه شبستان دارد و نکته مهم و قابل توجه در این محل، تلفیق مسجد و مدرسه است. تمام بنا با آجر ساخته شده و تزئینات به کار رفته در آن جذابیت خاصی به این بنا بخشیده است.